

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Positie CDA legt existentiële crisis bloot

Eens, de partij geeft geen leiding maar volgt slechts

door **Rob van de Beeten** De auteur is advocaat. Van 2000 tot 2011 was hij Eerste Kamerlid voor het CDA.

In een inmiddels roemrucht interview met het *Algemeen Dagblad* heeft Wopke Hoekstra schoten voor de boeg gegeven voor het kabinet-Rutte IV. Dat betrof het stikstofbeleid, de migratiepolitiek en de inkomensondersteuning voor mensen die met name door de hogere energiekosten in de knel zijn gekomen.¹

Vroeger werden schoten voor de boeg afgegeven door fractievoorzitters van coalitiepartijen in de Tweede Kamer. Barend Biesheuvel was erom beroemd, en Frits Bolkestein heeft als VVD-leider in de Kamer menige stip op de horizon gezet. Deze voorbeelden laten ook zien hoe ongelukkig het is wanneer een politiek leider niet in de Tweede Kamer, maar in het kabinet zit. Daar komt bij dat ‘politiek leiderschap’ een tamelijk ongrijpbaar verschijnsel is. Heeft de fractievoorzitter in de Kamer de politieke leiding, dan kan hij of zij ook consequenties verbinden aan bijvoorbeeld slechte tussentijdse verkiezingsuitslagen, zoals bij de komende Statenverkiezingen. Er komt dan een nieuwe fractievoorzitter. Maar hoe gaat dat bij een politiek leider in

het kabinet? Geeft deze bij mislukking van de politieke strategie zijn politiek leiderschap op? Blijft hij dan in het kabinet zitten? En stel dat Hoekstra na slechte Statenverkiezingen het politiek leiderschap neerlegt, waar komt het dan terecht?

Deze vragen zijn een inleiding op waar het in de kern voor het CDA om gaat. Zeker na het echec van de samenwerking met Wilders in 2010-2012 is het CDA er niet in geslaagd om electoraal, en daarmee politiek, weer van betekenis te worden. Voor een politieke beweging als de christendemocratie is er alleen kans van slagen wanneer men de vier p’s op orde heeft: principes, profiel, program en personen. Onder Lubbers en Balkenende was dat het geval, waarbij ik meteen aantekenen dat de invulling van de p van personen ook inderdaad het hele team betrof, en niet enkel de lijsttrekker. Het CDA ging toen impopulaire maatregelen (bijvoorbeeld herziening van arbeidsongeschiktheidsregels die door werkgevers én werknemers werden misbruikt) en controversiële thema’s (waarden en normen) niet uit de weg.

Op alle p's was het CDA de afgelopen tien jaar zwak. Met het rapport *Zij aan zij* werd een heel serieuze poging ondernomen om het tij te keren, en in ieder geval wat betreft principes en profiel weer aantrekkelijk en aansprekend te worden.² Helaas hebben politiek zwakke knieën ertoe geleid dat de partijtop zich door Annie Schreijer en enkele anderen liet afschrikken, waarna het hele rapport in een la verdween. Intussen is het er weer uit gehaald, en wordt het links en rechts ook in de partijtop omarmd als richtinggevend, maar vanaf een zekere afstand krijg ik toch niet de indruk dat het gedachtegoed echt verinnerlijkt wordt in het Haagse.

Dat leid ik ook af uit de door Hoekstra ingezette strategie om met de drie in het AD genoemde speerpunten het CDA politiek profiel te geven, om zich zo te onderscheiden van de andere coalitiepartners. De drie speerpunten zijn geen van alle verbonden met *Zij aan zij*, en

Het CDA moet impopulaire of controversiële standpunten niet uit de weg gaan

dat zou ook niet eenvoudig zijn, want de toon van *Zij aan zij* is een heel andere dan die van het interview. Niet alleen is er geen verbinding te leggen met *Zij aan zij* als inspiratiebron, maar evenmin is duidelijk waar deze strategie uiteindelijk toe zou moeten leiden. Ik hoorde uit de partijtop dat men serieus de coalitie wilde opblazen wanneer 2030 niet wordt losgelaten als het jaar waarin de stikstofreductie moet zijn gerealiseerd. 'En dan?' is mijn vraag. Wie hier even over nadenkt, komt tot de conclusie dat de CDA-top het lot van de partij wat betreft stikstof

in handen heeft gelegd van Remkes. Hier is men de regie dus kwijt. En hoe onderscheidt het CDA zich op de beide andere punten – migratiepolitiek en inkomensondersteuning – van hetzij coalitiegenoten, hetzij oppositiepartijen? Op deze vraag kreeg ik nog geen overtuigend antwoord.

Kortom: de strategie van de partijtop blijft steken in *Taktiererei* en demonstreert eens te meer dat het CDA in een existentiële crisis verkeert. Dat is vooral tragisch omdat er goede aanzetten te vinden zijn, niet alleen in *Zij aan zij*, maar ook in andere WI-rapporten, bij verschillende hardwerkende Kamerleden en bij de jonge raadsleden die in het hele land aan het werk zijn gegaan: jonge mensen die geloven in de christendemocratie.

En ook daarbij geldt dat het CDA impopulaire of controversiële standpunten niet uit de weg moet gaan, zoals bijvoorbeeld verwoord in het WI-rapport *Gezond leven*.³ Uit

de reacties in de publieke opinie bleek dat dit gedachtegoed aansluit bij een onderstroom in de samenleving, terwijl de Tweede Kamerfractie meteen door koudwatervrees werd bevangen.

Niet alleen de geslonken achterban, ook veel andere kiezers smachten naar een heldere boodschap. Niemand zit te wachten op politici die vooral luisteren en dan andermans signalen vertalen zonder een eigen visie; men verwacht oriëntatie en richting. Dat vraagt om een CDA dat in elke windstreek en in alle geleidingen is doordrongen van een heldere boodschap. Die is momenteel ver te zoeken. De Statenverkiezingen dreigen zo een volgend peilmoment in de neergang te worden, een moment waarop wellicht de conclusie kan worden dat de christendemocratie zelf 2030 niet haalt.

1 Niels Klaassen en Hans van Soest, 'CDA legt bom onder coalitie: "2030 is niet heilig"', *Algemeen Dagblad*, 19 augustus 2022.

2 Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, *Zij aan zij. Toekomstperspectief voor Nederland in 2030*. Den Haag: CDA, juli 2020.

3 Gerard Adelaar, *Gezond leven. De zorg voor het lichaam als gemeenschappelijk goed*. Den Haag: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, april 2022.